

BILTEN RG 35

Bilten Radne grupe za Poglavlje 35
Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji

NACIONALNI KONVENT

Nacionalni konvent o Evropskoj uniji predstavlja stalno telo u okviru kojeg se vodi tematski strukturirana debata predstavnika državne administracije, političkih partija, nevladinih organizacija, stručnjaka, privrede, sindikata i profesionalnih organizacija, o pristupanju Srbije Evropskoj uniji.

RADNA GRUPA 35

Cilj Radne Grupe za pregovaračko poglavlje 35 jeste da pomogne proces normalizacije odnosa i unapredi život građana Srbije i Kosova kroz zastupanje predloga praktičnih politika, konkretnih rešenja za implementaciju Briselskog sporazuma i kroz promociju vrednosti Evropske unije.

Radna grupa je otvorena za sve organizacije civilnog društva, profesionalna i akademska udruženja i pojedince-eksperte koji se bave ovom temom.

INTEGRACIJA PRAVOSUĐA NA KOSOVU

BEOGRAD I PRIŠTINA PET GODINA NE ADRESIRAJU EFEKTE PRIMENE¹

Jovana Spremo, Savetnica za pitanja procesa EU integracija, Komitet pravnik za ljudska prava (YUCOM)

jovana.spremo@yucom.org.rs

U oktobru 2022. godine biće pet godina od početka primene Sporazuma o pravosuđu, kojim su srpske sudije i tužioci integrisani u kosovski pravosudni sistem. Pored toga što nije bilo posebnog sporazuma za administrativno osoblje, već je po inerciji primenjen isti princip kao za pravosuđe, od momenta integracije nije bilo ni dogovora kako da se obezbedi pristup drugim pravničkim profesijama i uslugama, poput javnih beležnika ili izvršitelja, za nevećinske zajednice. Pored toga, nema sistematičnog praćenja primene dogovorenog, niti predloga za rešavanje problema koji se javljaju kao efekat primene.

Briselskim sporazumom je dogovoreno da srpski sudovi, koji su paralelno funkcionisali sa pravosudnim strukturama UNMIK-a dug niz godina, prestanu da rešavaju predmete pokrenute pre 15. jula 2013. godine, donesu odluke do septembra te godine, a nakon toga

da se u potpunosti integrišu u kosovski pravosudni sistem.² Ceo proces praćen je kašnjenjem, a sudovi su nastavili funkcionisati u pravnom vakuumu do početka primene Sporazuma o pravosuđu u oktobru 2017. godine.

Smisao integracije pravosuđa trebalo je da bude ne samo pronalaženje adekvatnog rešenja za pripadnike pravosuđa koji su radili u paralelnim pravosudnim instucijama na Kosovu, nego i konačno omogućavanje jednakog pristupa pravdi nevećinskom stanovništvu na Kosovu. U ovom momentu možemo reći da je samo prvi deo cilja postignut, dok je drugi nemoguće postići dok god nema sistemskog praćenja problema i pravnih praznina koje se javljaju u hodu.

Pet godina kasnije u potpunosti se primenjuju članovi Sporazuma o pravosuđu koji se odnose na organizaciju rada i sistematizaciju.³ Osnovno tužilaštvo u Mitrovici, odeljenja Osnovnog suda u

¹ Tekst se oslanja na rezultate istraživanja koje je sprovodi Komitet pravnik za ljudska prava YUCOM, koji će biti objavljeni u trećem izveštaju „Integracija srpskog pravosuđa u pravosudni sistem Kosova u kontekstu evropskih integracija i dijaloga Beograda i Prištine” u okviru projekta “Ka snažnijem pravosuđu kroz građanski monitoring: Praćenje Sporazuma o pravosuđu – Faza 3”, koji se implementira uz podršku Ambasade Kraljevine Norveške i Balkanskog fonda za demokratiju (BTD).

² Prvi sporazum o principima koji regulišu normalizaciju odnosa Beograda i Prištine, Brisel, april 2013. Godine, dostupno na: <https://www.srbija.gov.rs/specijal/283757>.

³ Sporazum o pravosuđu, 9. februar 2015. godine, na srpskom dostupno na: <http://www.kim.gov.rs/p06.php>.

Mitrovici, ogranci u Zubinom Potoku, Leposaviću, Srbici i Vučitrnu, kao i odeljenje Apelacionog suda, funkcionišu u okviru pravosudnog sistema Kosova, primenjujući zakone Kosova. Glavni tužilac je Albanac, predsednici Osnovnog suda i Odeljenja Apelacionog suda u Mitrovici su Srbi. Rukovodilac Odeljenja Apelacionog suda u Mitrovici je kosovski Srbin. I kosovski Srbi i Albanci zastupljeni su u svim navedenim objektima, bilo da govorimo o sudijama i tužiocima ili administrativnom osoblju. Početkom 2022. godine, konačno je počela puna primena člana 11 Sporazuma, pa u odeljenju apelacije u Mitrovici pored rukovodioca, radi još 4 srpskih sudija i 2 albanskih sudija.

U samom sudu u Mitrovici zaključno sa 2021. godinom radio je 31 sudija, među kojim 17 Srba i 14 Albanaca. U sudskom ogranku u Vučitrnu radi 7 sudija albanske nacionalnosti, a u sudskom ogranku u Srbici 5, dok srpskih sudija u ovim ograncima nema. Sa druge strane u sudskom ogranku Leposaviću, kao i u Zubinom Potoku rade po 2 sudija srpske nacionalnosti, dok albanskih sudija nema. Prema sistematizaciji u Osnovnom sudu u Mitrovici trebalo bi da radi 20 srpskih sudija i 22 albanskih sudija.

Dosledna primena članova 6 i 7 Sporazuma, koji se odnose na alokaciju predmeta u sudu, odnosno tužilaštvu u Mitrovici, počinje da se dovodi u pitanje. Naime, prema članu 7 Sporazuma o pravosuđu, raspodela predmeta tužiocima treba da se zasniva na stručnosti, specijalizaciji, ličnom iskustvu i poznavanju lokalne sredine, u skladu sa kosovskim zakonom. U praksi se primenjivao princip raspodele žrebom, kako je bilo propisano tadašnjim zakonskim okvirom i Pravilnikom, a lično iskustvo i poznavanje lokalne sredine se nisu dodatno uzimali u obzir. Sa druge strane, član 6 Sporazuma nalaže da na Kosovu predsednik Osnovnog suda ima nadležnost da odlučuje o raspodeli predmeta, te su predmeti dodeljivani u skladu sa unutrašnjom Odlukom predsednika suda o raspodeli predmeta po jezičkom kriterijumu od 2018. godine.

Sa novim informacionim sistemom koji omogućava i automatsku alokaciju predmeta, odnosno bazom upravljanja predmetima koja je uvedena u februaru 2020. godine, praktično je prestala primena ova dva člana.⁴ Nasumična i automatska dodela predmeta još uvek nije sprovedena za sve stepene sudova i

⁴ Report of the High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy to the Secretary-General on the activities of the European Union Rule of Law Mission in Kosovo from 16 September 2019 to 15 March 2020, p. 13; European Commission for the Efficiency of Justice, State of the Implementation of the CEPEJ Cooperation Programmes 01.07.2020, p. 11.

tužilaštava, ali se primenjuje na nivou osnovnih sudova i tužilaštava, uključujući sada i Osnovni sud u Mitrovici i Osnovno tužilaštvo u Mitrovici. Iako je sistem uveden u cilju poboljšanja efikasnosti i sprečavanja malverzacija u upravljanju predmetima, predstavnici pravosuđa tvrde da je on u nekoj meri smanjio njihovu efikasnost.

Opstaje i problem različitog tumačenja nadležnosti Odeljenja Apelacionog suda u Mitrovici, odnosno tumačenja člana 10 Briselskog sporazuma koji navodi da veća sa većinom kosovskih Srba treba da sude u slučajevima koji potiču iz opština sa većinskim srpskim stanovništvom. Naime, u pojedinim predmetima koji dolaze iz opština sa većinski srpskim stanovništvom južno od Ibra odlučuju veća u koja uopšte nisu uključene sudije iz Odeljenja u Mitrovici. Pozivajući se na kapacitete odeljenja, Apelacioni sud u Prištini zadržava predmete u svojoj nadležnosti. Dodatni problem tiče se sastava sudskih veća u Posebnom odeljenju Apelacionog suda u Prištini. Među stručnom javnosti na Kosovu vodi se debata da li ovo odeljenje uopšte potpada pod režim Briselskog sporazuma (član 10) i Sporazuma o pravosuđu, budući da je osnovano nakon početka primene potonjeg sporazuma.

Ako pređemo na **operativne probleme integracije**, i dalje je najveći problem *upotreba jezika, angažovanje prevodilaca i kvalitet prevoda*. Različito angažovani prevodioci i njihove različite kvalifikacije obezbeđuju različit kvalitet prevoda. Stručnost u pogledu prevoda pravne materije je ono što se najviše dovodi u pitanje. Polovina prevodilaca u Osnovnom sudu u Mitrovici, uključujući i ogranke, zaposleno je putem državnog konkursa, a druga polovina projektno u saradnji sa UNMIK-om. Njima je zaključno sa junom 2022. istekao ugovor;⁵ te se postavlja pitanje kako će sud dalje operativno funkcionisati sa ovim drastičnim smanjenjem broja prevodilaca. Još uvek nije započet proces prevoda odluka apelacionih sudova i Vrhovnog suda na srpski jezik, pravosudni saveti Kosova takođe nemaju sve dokumente prevedene na srpski, a kvalitet prevoda zakonodavnog okvira, iako ima pomaka, još uvek nije na zadovoljavajućem nivou.

Nema sistemskog rešenja ni u pogledu *preduslova za stupanje na pravosudnu funkciju* za mlade pravnike iz srpske zajednice. Najveći uticaj na to ima

⁵ Ugovori sa UNMIK-om za prevodioce su istekli 15. februara 2022. godine, a potom bili produženi 3 meseca.

nedostatak primene Sporazuma o diplomama, odnosno nemogućnost nostrifikacije diploma sa fakulteta Republike Srbije na Kosovu (i obrnuto), ali takođe se ne priznaje ni položen pravosudni ispit u srpskom sistemu. Proces verifikacije diploma Pravnog fakulteta Univerziteta u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici, koji većina pravnika sa Kosova iz srpske zajednice zadržava, efektivno ne funkcioniše od kraja 2021. godine. Rad Komisije za verifikaciju diploma izdatih od strane fakulteta u Kosovskoj Mitrovici, projektno se finansira. Procedura je privremena, afirmativna mera za zaštitu i unapređenje prava građana Kosova, kako bi se obezbedio jednak pristup zapošljavanju svim građanima Kosova, sa ciljem postizanja ravnopravne zastupljenosti svih grupa stanovništva pri zapošljavanju u institucijama u javnom sektoru.⁶ Od februara 2021. godine nijedna diploma Pravnog fakulteta nije verifikovana, jer je pojedinim članovima Komisije istekao ugovor. Pored toga, iako je Vlada Kosova formirana 2021. godine, premijer Kosova nije predložio članove Komisije, dalje operativno onemogućavajući njen rad.

Dodatne probleme stvara obavljanje stručne prakse i polaganje pravosudnog ispita na Kosovu. Oni koji završavaju fakultet u Kosovskoj Mitrovici, u načelu rade po obrazovnom kurikulumu Republike Srbije, odnosno imaju manjak znanja u pogledu kosovskog pravnog okvira. To naknadno predstavlja i otežavajuću okolnost za polaganje pravosudnog ispita u kosovskom sistemu, pa postoji ideja da Akademija pravde organizuje posebne klinike gde bi mogli kandidati iz redova nevećinskog stanovništva bolje da se pripreme za polaganje pravosudnog ispita. Na poslednjem pravosudnom ispitu u decembru 2021. godine, pojedini kandidati nisu položili ispit upravo zbog situacije lošeg prevoda testa, o čemu je izvestio i EULEX, jer od 300 kandidata, od kojih 11 iz srpske zajednice nijedan nije položio test.

Komisija koja bi trebalo da radi na priznanju sudskih odluka srpskih pravosudnih institucija na Kosovu u periodu od 1999. godine do 2017. godine, formirana je u februaru 2019. godine i njome je predsedavao predsednik Apelacionog suda. Održana su dva sastanka bez značajnog pomaka. Kancelarija za Kosovo i Metohiju stavlja je da pitanje priznanja i izvršenja odluka srpskih sudova koji su funkcionisali na Kosovu i Metohiji stoji jer Komisija nije usvojila adekvatan dokument kojim bi se definisala procedura priznanja

⁶ Vidi na: https://zck-ks.net/repository/docs/FINAL_UMV_Brochure_SRB.pdf, str. 3.

i izvršenja svih odluka zaključno sa 16. septembrom 2017. godine, dok institucije Prištine očekuju da se prvo preda arhiva. Evropska komisija jasno ističe kako očekuje poseban sporazum ili dogovor u pogledu priznavanja ovih presuda i odluka od strane Kosova*.⁷

Na celoj teritoriji Kosova postoji generalno problem pristupa uslugama javnih beležnika, a posebno nealbanskim manjinskim zajednicama. U kosovskom sistemu radi ukupno jedna javna beležnica iz srpske zajednice i to za teritoriju Novog Brda. Za ceo sever Kosova, niti u jednoj od četiri opštine nema uopšte notara, pa se za te usluge u kosovskom sistemu građani obraćaju javnom beležniku u Južnoj Mitrovici. Za potrebe u srpskom sistemu se pak obraćaju notarima u Novom Pazaru, Raški i Leskovcu. Početkom 2019. godine Ministarstvo pravde Kosova objavilo je konkurs za više od 70 notara, na koji se prijavilo i 8 pravnika iz srpske zajednice, koji su položili notarski ispit i odradili intervjue. Zbog aluzija na korupciju i sukob interesa, Ministarstvo pravde je 2020. godine donelo Odluku o poništavanju konkursa. Poništavanje konkursa je imalo indirektno posledice na pristup pravdi srpske zajednice, budući da bi, da konkurs nije poništen, notari iz srpske zajednice bili postavljeni u Mitrovici, Leposaviću, Kosovskom Pomoravlju i u opštini Štrpce. Četrdeset četiri kandidata podnela su tužbu Osnovnom sudu u Prištini koji je u martu 2022. godine doneo odluku kojim se usvaja tužba, poništavajući rešenje Ministarstva pravde.⁸ Do kraja godine će konkurs biti ponovljen, a nije jasno na koji način će biti obeštećeni kandidati koji su uspešno položili na prethodnom ispitu. Advokata iz srpske zajednice koji su upisani u Advokatsku komoru Kosova takođe ima malo, posebno ako se uzme u obzir da moraju da zastupaju stranke i pred kosovskim i pred srpskim sudovima. Ne postoji nikakvo afirmativno rešenje kojim bi se došlo do povećanja dostupnosti usluga advokata, javnih beležnika ili izvršitelja iz srpske zajednice, kako bi se olakšao i pristup pravdi u celini.

Ukratko, iz prethodno navedenog, jasno je da, **iako se Sporazum o pravosuđu stavlja na pijedestal uspeha Briselskog dijaloga, situacija na terenu nije samom njegovom primenom obezbedila prostor za pravnu sigurnost i uživanje prava građana na Kosovu**, posebno onih iz srpske zajednice.

⁷ Report 2021 Kosovo*, European Commission, October 19, 2021, p. 19.

⁸ Betimi per Drejtësi - Gjykata aprovon padinë kundër vendimit të MD-së për anulimin e konkursit për noterë: <https://betimiperdrejtësi.com/aprovohet-padia-ne-rastin-ku-kandidatet-per-notere-kerkuan-anulimin-e-vendimit-te-md-se-me-te-cilin-ishte-anuluar-konkursi-per-notere/>

Ove godine je i dve godine od postavljanja novog Specijalnog predstavnika za dijalog Beograda i Prištine, Miroslava Lajčaka, čiji je zadatak postizanje sveobuhvatne normalizacije odnosa između Srbije i Kosova*, te doprinos doslednosti i efikasnosti delovanja EU na zapadnom Balkanu. Dijalog na visokom nivou nastavljen je u junu 2021. godine, ali zaključno sa martom 2022. godine nije bilo zajedničkih sastanaka glavnih pregovarača. Za sada ne samo da dijalog nije doprineo pomaku po pitanju pristupa pravdi, ovo pitanje nije bilo ni tema razgovora pregovarača, a svedočili smo po prvi put *neodržavanju referenduma, a potom i glasanja na izborima na teritoriji Kosova.*

Jedno pitanje koje se nije postavljalo u javnosti bilo je koliko i da li zapravo izmene Ustava Republike Srbije u delu koji se odnosi na pravosuđe, uzimajući u obzir sve o čemu smo govorili, uopšte utiču na građane na Kosovu? Bez ulaženja u evidentnu povredu izbornih prava građana, postalo je jasno da ni pet godina nakon integracije pravosuđa u kosovski pravosudni sistem, građani širom Srbije nisu svesni da Srbija efektivno nema sudove na Kosovu. Srbija je imala obavezu u okviru pregovaračkog poglavlja 35 da donese poseban propis o srpskim pravosudnim institucijama integrisanim u kosovski sistem do 31. decembra 2013. godine, u skladu sa Zakonom o sedištim i područjima sudova i javnih tužilaštava.⁹ Zakon ćemo uskoro i menjati, te je pitanje da li će se menjati i ove odredbe koje se tiču sada već fantomskih sudova.

U isto vreme sudovi u Leskovcu rade punom parom na predmetima građana koji se tiču Kosova. Na osnovu Odluke Apelacionog suda u Nišu,¹⁰ i Sporazuma o sprovođenju Odluke o privremenom prenošenju nadležnosti kojima je uređen privremeni prenos mesne nadležnosti sa Osnovnog i Višeg suda u Kosovskoj Mitrovici na Osnovni i Viši sud u Leskovcu,¹¹ ovi sudovi su preuzeli veliki deo predmeta od 2008. do 2017. godine. Iako je ova odluka u neku ruku dovela do rešavanja bar dela predmeta građana koji žive na Kosovu, ili rešavanja bilo kojeg imovinskog, porodičnog ili drugog pitanja koje se vezuje za teritoriju Kosova, ona je i obesmisllila primenu Sporazuma o pravosuđu, jer se građani

⁹ Evropska Komisija, "Zajednička pozicija EU Poglavlje 23, 5. jul 2016. godine", Brisel, 2016, str. 4.

¹⁰ Odluka o privremenom prenosu nadležnosti Su I-1-23118, Apelacioni sud u Nišu, 16. april 2018. godine.

¹¹ Sporazum o sprovođenju Odluke o privremenom prenošenju nadležnosti potpisan od strane predsednika Apelacionog suda u Nišu, predsednika Višeg suda u Leskovcu, predsednika Osnovnog suda u Leskovcu, bivšeg predsednika Višeg suda u Kosovskoj Mitrovici, bivše predsednice Osnovnog suda u Kosovskoj Mitrovici i državnog sekretara Ministarstva pravde 17. aprila 2018. godine.

sada opet obraćaju dva paralelna pravosudna sistema, samo sada još moraju i da pređu pozamašan put da bi to učinili. Dve presude u istoj stvari, u zavisnosti gde želite da ostvarite neko pravo, postaju već nova normalnost, posebno u predmetima iz porodične materije ili u slučaju ostavine. Nije retko ni da dva suda dodele starateljstvo različitim roditeljima, niti da u jednom sistemu neko ima pravo na nasleđivanje, dok u drugom nema.

Sa druge strane, uz sve opterećenje koje je Osnovni sud u Leskovcu podneo, primivši više od 5000 predmeta sa Kosova, te ko zna koliko novih predmeta građana sa teritorije Kosova, sudije su uspele da reše skoro sve predmete i da se prilagode prilivu novih. Pred Osnovnim sudom u Leskovcu uglavnom se vode predmeti iz *porodičnog prava, ostavine, te radnog prava u slučaju sporova protiv institucija koje funkcionišu u okviru sistema Republike Srbije.* Troškovi postupka često padaju na stranke koje dolaze sa područja Kosova, koje snose velike troškove koje na kraju postupka neće moći da refundiraju ukoliko angažuju advokata iz Mitrovice, kao na primer troškove prevoza advokata.

Sve u svemu, **pet godina primene Sporazuma o pravosuđu zaista je dovelo do integracije sudija i tužilaca iz srpske zajednice u kosovski pravosudni sistem.** Oni postižu norme, jednako rešavaju stare predmete i nesmetano komuniciraju sa kolegama i strankama. Sa druge strane izazovi stoje pred budućim nosiocima ovih funkcija, ukoliko se uzmu u obzir problemi sa verifikacijom diploma, polaganjem pravosudnog ispita i obavljanjem stručne prakse. Problemi koji su se u međuvremenu javili moraju biti što pre otklonjeni, posebno ako se uzme u obzir prosečna starost srpskih sudija i tužilaca trenutno u sistemu, jer će se pored potrebe popunjavanja mesta na koje još nisu izabrani nosioci pravosudne funkcije iz srpske zajednice, broj tih mesta u narednom periodu dodatno uvećavati. **Adekvatan pristup pravdi za građane Kosova, posebno za pripadnike srpske zajednice, i dalje nije obezbeđen, jer se ovi građani, kao što smo prethodno prikazali nalaze u potpunoj pravnoj nesigurnosti. Bez nekog sistemskog rešavanja i praćenja svih prethodno predstavljenih problema sa kojima se građani i građanke suočavaju, kako od strane kancelarije Specijalnog predstavnika za dijalog Beograda i Prištine, tako i vlada u Beogradu i Prištini, Sporazum o pravosuđu sam po sebi ostaće jednokratno rešenje, bez dalekosežnog i dugoročnog efekta na jednak pristup pravdi svim građanima koji treba da uživaju svoja prava na teritoriji Kosova.**

Poziv na konferenciju “Integracija pravosuđa u kontekstu dijaloga Beograda i Prištine i pristup pravdi na Kosovu”

Komiteet pravnikā za ljudska prava YUCOM poziva Vas na konferenciju „INTEGRACIJA PRAVOSUĐA U KONTEKSTU DIJALOGA BEOGRADA I PRIŠTINE I PRISTUP PRAVDI NA KOSOVU“ koja će se održati 20. jula 2022. godine u 11h u Medija Centru u Beogradu (Terazije 3). Konferencija je završni događaj na projektu „Ka jačem pravosuđu kroz monitoring građana: Monitoring sporazuma o pravosuđu: Faza 3“, koji je YUCOM sprovodio u toku 2021. i 2022. godine uz podršku Ambasade Kraljevine Norveške i Balkanskog fonda za demokratiju.

Na konferenciji će biti predstavljeni nalazi iz IZVEŠTAJA BR. 3 O IMPLEMENTACIJI I EFEKTIMA SPORAZUMA O PRAVOSUĐU “INTEGRACIJA SRPSKOG PRAVOSUĐA U PRAVOSUDNI SISTEM KOSOVA U KONTEKSTU EVROPSKIH INTEGRACIJA I DIJALOGA BEOGRADA I PRIŠTINE”.

Vaše prisustvo ili prisustvo predstavnika/ca Vaše organizacije možete prijaviti putem e-mail-a office@yucom.org.rs ili telefonom na 0113344425 do 19. jula 2022. godine. Na konferenciji će biti obezbeđen prevod, a sam izveštaj biće podeljen nakon konferencije. Prenos konferencije biće dostupan putem društvenih mreža.

Istraživanje: Učešće Srba na popisu je pod uticajem niza različitih faktora

NVO AKTIV i članovi OPEN platforme predstavili su danas, 1. jula, u Centru građanske energije u Severnoj Mitrovici, nalaze istraživanje “Popis stanovništva iz ugla zajednice kosovskih Srba”.

Predstavljajući istraživanje menadžer projekata NVO Aktiv, Igor Marković, izjavio je da je cilj ove analize sagledavanje uloge Beograda i Prištine u mobilizaciji stanovništva za učešće na popisu, eventualne mogućnosti bojkota procesa, kao i očekivanja i strahovi od popisivanja i rezultata.

Panelisti na ovom skupu Aleksandar Rapajić iz Centra za zastupanje demokratske kulture i Darko Dimitrijević iz Radio Goraždevca analizirali su koji sve faktori mogu uticati na odluku kosovskih Srba po povodom predstojećeg popisa stanovništva.

Istraživanje “Popis stanovništva iz ugla zajednice kosovskih Srba” je pokazalo da velika većina građana srpske nacionalnosti na Kosovu, čak 92%, nije obavestena o vremenu i načinu održavanja predstojećeg popisa stanovništva na Kosovu.

Skoro polovina anketiranih (48%) istakla je da će učestvovati na popisu, odluku o učešću na popisu još uvek nije donelo 35% Srba, dok je njih 17% odgovorilo da neće učestvovati.

I dok većina kosovskih Srba koji žive južno od reke Ibar, njih 74%, želi da se odazove popisu, skoro polovina ispitanika sa severa Kosova (48%) nije donela odluku o učešću na popisu.

Većina ispitanika (44,4%) je stava da poziv Beograda o (ne)učestvovanju na predstojećem popisu stanovništva neće predstavljati odlučujući faktor.

Istraživanje je objavljeno na [srpskom](#), [albanskom](#) i [engleskom](#) jeziku.

Publikacija nastala je u okviru projekta OPEN koji sprovodi Kosovska fondacija za otvoreno društvo (KFOS) u saradnji sa organizacijama NVO AKTIV i Centar za prava manjinskih zajednica (CPMZ). Stavovi izraženi u ovoj publikaciji pripadaju isključivo autorima istraživanja i ne predstavljaju nužno stavove KFOS-a.

BILTEN RG 35

Bilten Radne grupe za Poglavlje 35
Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji

U Biltenu Radne grupe NKEU za Poglavlje 35 se iznose stavovi o pregovorima između Beograda i Prištine, prednostima i posledicama ponuđenih rešenja na stanje demokratije i društva u Srbiji, položaj i zaštitu etničkih zajednica na Kosovu, regionalnu stabilnost i pomirenje, Evropske integracije Srbije i druge važne teme od interesa za razvoj našeg društva. U biltenu se objavljuju tekstovi i stavovi članica Radne grupe, ali se daje mogućnost i drugim društvenim i političkim akterima da iznesu svoje stavove po pitanjima od značaja za Poglavlje 35. Bilten se objavljuje jednom mesečno, distribuiraju se putem elektronske pošte, i može da se preuzme sa internet stranice Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji, kao i sa stranice Instituta za teritorijalni ekonomski razvoj (InTER) koji koordinira radom Radne grupe za Poglavlje 35 i uređuje sadržaj biltena.

BILTEN RADNE GRUPE NACIONALNOG KONVENTA O EVROPSKOJ UNIJU ZA POGLAVLJE 35

Broj 44 (jun 2022.)

poglavlje35@regionalnirazvoj.org

www.eukonvent.org

www.regionalnirazvoj.org

Mišljenja i stavovi izraženi u ovoj publikaciji ne odražavaju neophodno zvanične stavove Ambasade Kraljevine Norveške, Balkanskog fonda za demokratiju Nemačkog Maršalovog fonda SAD, kao ni Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji, niti InTER-a.